

MINISTERIE VAN DEFENSIE

Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

Telefoon 070 - 3 18 73 87
Telefax 070 - 3 18 79 51

Aan:

Zie verzendlijst

Uw brief

Uw kenmerk

Ons nummer

Datum

DIS/95/12.13.4/2091 05 september 1995

Onderwerp: Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 45/95)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in het voormalige Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst,

mr J.C.F. Knapp
Brigade-generaal

Bijlagen
één (1)

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
070 - 318 8004

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden

[REDACTED]

VERZENDLIJST behorende bij brief MID nr. DIS/95/12.13.4/2091 d.d. 05 september 1995

AAN:

Ministerie van Algemene Zaken
t.a.v. Coördinator van de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst
t.a.v. Dhr. [REDACTED]

Ministerie van Buitenlandse Zaken
t.a.v. plv DGPZ

NL-HPMV NAVO-Brussel

IMS/INT DIV, t.a.v. kol [REDACTED] d.t.v. HPMV

INTERN:

HMID
HACIV t.a.v. BCI
HAI
HMA
CIC
Archief

Bijlagen
één (1)

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
070 - 318 8004

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden

[REDACTED]

MINISTERIE VAN DEFENSIE
MILITAIRE INLICHTINGDIENST/CO

Afdeling Inlichtingen

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

45/95

(Afgesloten 051200B SEP 1995)

Conclusie/voorzicht

Het recente NAVO-ultimatum aan de Bosnische Serviërs heeft tot doel de Servische belegering van Sarajevo te doorbreken. Met name de Bosnisch-Servische militaire leiding zal echter blijven proberen tijd te winnen om prestige-verlies te minimaliseren en de eenheid en vastberadenheid van VN en NAVO op de proef te stellen. Er is alle kans op dat de Moslims zullen proberen nieuwe NAVO-aanvallen op Servische stellingen uit te lokken om zo de Bosnisch-Servische militaire posities te verzwakken en nieuwe Servische concessies te bewerkstelligen.

Er blijft sprake van schendingen van de mensenrechten in de onlangs door Kroatië veroverde Servische sectoren. Hiervoor lijken de Kroatische strijdkrachten in hoge mate verantwoordelijk. Ook zijn er aanwijzingen dat het Servische verzet in die Sectoren groter is dan aanvankelijk werd aangenomen.

Bosnië-Herzegovina

De beschietingen van Bosnisch-Servische doelen door NAVO en VN, als vergelding voor de recente Servische artilleriebeschieting van Sarajevo, zijn het afgelopen weekeinde tijdelijk onderbroken. Reden was het ultimatum dat NAVO-functionarissen de opperbevelhebber van de Bosnisch-Servische strijdkrachten (VRS), Mladic, hebben gesteld. Op grond daarvan diende de VRS uiterlijk om middernacht op 4 september alle zware wapens uit de omgeving van Sarajevo te hebben teruggetrokken. Expliciet werd ook de openstelling van het vliegveld van Sarajevo geëist. Tevens moest de VRS zich in de toekomst onthouden van aanvallen op andere "Veilige Gebieden".

Mladic heeft pogingen gedaan om over deze voorwaarden te onderhandelen. Zo heeft hij NAVO-garanties geëist dat de Bosnische strijdkrachten (ABiH) niet de door de VRS te ontruimen stellingen zullen innemen. Hem is echter te verstaan gegeven dat over de voorwaarden niet kon worden onderhandeld. Inmiddels is door VN-waarnemers gemeld dat de VRS op sommige plaatsen rond de Bosnische hoofdstad voorbereidingen treft voor de aftocht van zware wapens. Van formele aanvaarding van de door de NAVO geformuleerde voorwaarden is echter geen sprake. Vermoedelijk zal de

leiding van de VRS proberen zo veel mogelijk tijd te winnen om prestige-verlies te minimaliseren en om de vastberadenheid van de NAVO en VN op de proef te stellen. Op 5 september is evenwel door de NAVO een hervatting van de luchtaanvallen op VRS-stellingen aangekondigd.

De Bosnische premier Silajdzic heeft verklaard bereid te zijn met de gemengde "Servische" delegatie te onderhandelen over de recente Amerikaanse vredesvoorstellen. In dat kader noemde hij het eerdere voorstel van de Contactgroep voor een territoriale verdeling van Bosnië-Herzegovina (51% voor de Moslim-Kroatische Federatie en 49% voor de Serviërs) een aanvaardbaar uitgangspunt. Zelfs liet hij de mogelijkheid van kleine veranderingen in dat voorstel open. Dit is een zeer opmerkelijke uitspraak; tot op heden hielden de Bosnische functionarissen vast aan onvoorwaardelijke aanvaarding van het plan van de Contactgroep door de Bosnische Serviërs. Vermoedelijk wil Silajdzic met zijn uitspraak vooral aangeven dat zijn partij de kans op een doorbraak in het vredesoverleg niet op voorhand wil doorkruisen door een onbuigzame opstelling.

Overigens heeft Silajdzic verwelkomd dat de Servische president Milosevic de vredesonderhandelingen namens de Bosnische Serviërs gaat voeren. Hij stelde dat laatstgenoemden hun orders reeds lange tijd uit Belgrado ontvingen. Vermoedelijk ziet Silajdzic de vorming van een gemengde delegatie vooral als een erkenning dat "Joegoslavië", in weerwil van officiële uitspraken, in de praktijk sterk betrokken is bij de strijd in Bosnië-Herzegovina. Overigens zal de Bosnische regering, ondanks de participatie van Milosevic in de vredesbesprekingen, de indruk willen vermijden dat de jongste ontwikkelingen de weg zullen vrijmaken voor een aaneensluiting in enigerlei vorm van Bosnisch-Servisch gebied bij Servië zelf. Silajdzic zelf heeft onlangs nog expliciet onderstreept dat een confederatie tussen Bosnische en "Joegoslavische" Serviërs voor zijn regering onaanvaardbaar is.

De Bosnische minister van Buitenlandse Zaken Sacirbey heeft er overigens op gezinspeeld dat zijn regering mogelijk niet zal deelnemen aan het overleg over de Amerikaanse voorstellen dat deze week in Genève zal worden gehouden, als verdere pogingen om het Servische beleg van Sarajevo te doorbreken uitblijven. Hoewel een formele boycot van de onderhandelingen door de Moslims minder waarschijnlijk is, moet er in ieder geval van worden uitgegaan dat de Bosnische regering zich zal inspannen om de VN te bewegen tot aanhoudende druk op de Bosnische Serviërs teneinde hen te dwingen tot nieuwe concessies in de richting van de voorstellen van de Contactgroep en de Amerikaanse regering.

Sinds enkele dagen voert het Vijfde Korps van de ABiH in de enclave rond Bihac offensieve operaties uit tegen VRS-stellingen, met name die ten zuidoosten van de enclave. De ABiH zou reeds enige terreinwinst hebben geboekt op het strategisch gelegen Grabez-plateau, dat al eerder het doelwit was van ABiH-aanvallen. Hoewel ten zuidoosten van Bihac op relatief korte afstand (Bosnisch-)Kroatische eenheden zijn gelegerd, zijn de betrekkingen tussen Kroaten en Moslims in west-Bosnië dermate slecht dat het niet aannemelijk is dat de jongste Bosnische operaties bedoeld zijn om een verbinding tot stand te brengen met die Kroatische eenheden. Meer voor de hand ligt dat de ABiH-operaties bij Bihac rechtstreeks verband houden met het bovenvermelde NAVO-ultimatum. Zoals bekend is ook Bihac een "Veilig Gebied". In het verleden is gebleken dat de VRS als reactie op ABiH-offensieven bij Grabez de

stad Bihac vaak beschoten met artillerievuur. Wellicht hopen de Moslims ook nu weer dergelijke beschietingen uit te lokken en daarmee de voorwaarden te scheppen voor nieuwe NAVO-bombardementen op Servische stellingen in het westen van het land.

VRS en ABiH maken wederzijds melding van troepenversterkingen in de omgeving van de door Serviërs beheerste stad Doboj (noord-Bosnië). Volgens Bosnische functionarissen zijn onlangs per helikopter additionele Servische troepen overgebracht naar het Ozren-gebergte ten zuiden van de stad; in dit gebergte zou de VRS zelfs mannen van 60 jaar en ouder hebben ingelijfd. Anderzijds zijn er aanwijzingen voor ABiH-troepenverplaatsingen naar de omgeving van Doboj. Zoals bekend is het Ozren-gebergte aan vrijwel alle zijden omsingeld door de ABiH; slechts via Doboj is bevoorrading voor de VRS-eenheden in het gebergte mogelijk. De afgelopen jaren hebben de Moslims herhaaldelijk gepoogd de Doboj-corridor af te sluiten, maar deze pogingen hebben tot dusverre steeds slechts beperkte en tijdelijke terreinwinst opgeleverd. Het is niet uitgesloten dat het Bosnische opperbevel te tijd rijp acht voor een nieuwe poging.

Overigens is er, zoals gemeld, eveneens sprake van Bosnische offensieve operaties in de Majeviceheuvels ten noordoosten van Tuzla en in centraal-Bosnië. Deze meldingen wijzen erop dat ABiH-opperbevelhebber Delic, na de mislukte poging van enkele weken geleden om gewapenderhand het beleg van Sarajevo te doorbreken, nu weer zijn toevlucht heeft genomen tot een eerdere tactiek. Deze bestaat uit het gelijktijdig uitvoeren van een relatief groot aantal kleinschalige operaties om zo te voorkomen dat de Serviërs hun zware wapens concentreren.

De ambtenaar die namens de EU de stad Mostar bestuurt, Koschnick, heeft gedreigd zijn mandaat op te geven, tenzij de Kroaten hun obstructie tegen de vorming van een gezamenlijke politiemacht voor de stad binnen zes weken opgeven. Hij beschuldigde een Bosnisch-Kroatisch "Politburo" van stelselmatige pogingen de integratie van oost- en west-Mostar te dwarsbomen. Ook de Bosnische media hebben opnieuw gemeld dat er nauwelijks sprake is van toenadering tussen Kroaten en Moslims in Mostar; zij hebben de verantwoordelijkheid daarvoor evenwel met name aan EU-zijde gelegd. Zoals bekend doen de Bosnische Kroaten pogingen de invloed van de Moslims in het zuidelijke deel van Bosnië-Herzegovina te minimaliseren. In dat kader verhinderen zij ook dat de Bosnische staatsinstellingen daadwerkelijke macht verwerven in het door hen als hoofdstad van de Bosnisch-Kroatische republiek opgeëiste west-Mostar. Deze opstelling heeft tot op heden verhinderd dat van succesvolle Moslim-Kroatische samenwerking in Mostar een positieve impuls op het vredesproces in de rest van Bosnië-Herzegovina zal uitgaan, zoals door de EU wordt gehoopt. Tegen die achtergrond kan het dreigement van Koschnick zelfs contra-productief werken, omdat het de Bosnische Kroaten uitzicht geeft op een mogelijke beëindiging van het EU-bestuur over Mostar. Met de beschuldiging aan het adres van de EU wil de Bosnische regering vermoedelijk de EU aanzetten tot nieuwe druk op de Kroaten om hun opstelling te matigen.

Kroatië

De Kroatische bevelhebber van de regio-Knin (voormalige Sector Zuid), Cermak, heeft de EU-waarnemersmissie in Kroatië meegedeeld dat in sommige gebieden vanaf 1 september "schoonmaak-

operaties" plaatsvinden. Op grond daarvan kondigde Cermak aan dat er gedurende een nog nader te bepalen periode beperkingen zullen worden opgelegd aan de bewegingsvrijheid van de leden van de EU-missie. Zoals bekend zijn troepen van het Kroatische Ministerie van Binnenlandse Zaken (waartoe ook Cermak behoort) sinds de verovering van Sector Zuid betrokken geweest bij het opsporen van achtergebleven Servische militairen die verzet blijven bieden aan de Kroatische eenheden in de Sector. Tegen die achtergrond kan de aankondiging van Cermak erop wijzen dat de tegenstand van de Serviërs groter is dan tot op heden werd aangenomen.

Overigens zijn er sterke aanwijzingen dat eenheden van Cermak, in weerwil van officiële Kroatische verklaringen, betrokken blijven bij het verdrijven van Servische burgers en het roven of vernietigen van hun eigendommen. Zo meldt de EU-waarnemersmissie dat zij op 29 augustus zes Kroatische militairen hebben waargenomen in een dorp in Sector Zuid waar enkele huizen in brand stonden. De betreffende militairen maakten zich uit de voeten op het moment dat zij de aanwezigheid van de Europese waarnemers opmerkten. Deze melding, die overeenkomt met vele andere waarnemingen, wijst erop dat de leden van de Kroatische strijdkrachten ofwel opdracht hebben gekregen (vermoedelijk Servische) woningen in het veroverde gebied te plunderen, ofwel daartoe in de gelegenheid worden gesteld zonder dat hun superieuren daartegen optreden.

"Joegoslavische" media hebben gemeld dat de Kroatische regering beoogt de onlangs veroverde stad Dvor na Uni in de voormalige Sector Noord te hernoemen naar kardinaal Stepinac. Stepinac was het hoofd van de Kroatische kerk ten tijde van de Tweede Wereldoorlog, en heeft in dat kader onder meer de moord op duizenden Serviërs door het Kroatische collaboratie-regime gebagatelliseerd. Het bericht is nog niet bevestigd en kan een Servische poging zijn om de huidige Kroatische leiding van een fascistische instelling te beschuldigen. Het feit dat de regering-Tudjman Stepinac, die na de oorlog is veroordeeld wegens oorlogsmisdaden, reeds kort na haar aantreden heeft gerehabiliteerd, en bovendien eerder dit jaar hoge onderscheidingen heeft uitgereikt aan Kroatische commandanten van concentratiekampen uit de Tweede Wereldoorlog, geven echter aan dat het bericht mogelijk juist is. In dat geval zal de hernoeming van Dvor door de Serviërs zeker worden opgevat als een provocatie.

Servië/Montenegro

Het VN-Comité dat toeziet op de naleving van de internationale sancties tegen "Joegoslavië" heeft Hongarije verzocht de levering van (Russisch) aardgas aan "Joegoslavië" te staken. De reden is vermoedelijk dat dit gas, dat voor een deel bestemd is voor Sarajevo, maar zowel "Joegoslavisch" als Bosnisch-Servisch gebied doorkruist, door Bosnische Serviërs voor een niet nader vast te stellen deel wordt afgetapt en voor eigen consumptie wordt gebruikt. Om die reden heeft de Bosnische regering naar verluidt haar betalingen aan het Russische aardgasbedrijf Gazprom opgeschort. Daarop heeft Gazprom onlangs gedreigd de gasleveranties volledig te staken. Begin dit jaar had het VN-Comité, in het kader van de verlichting van de sancties tegen "Joegoslavië", de hervatting van gasleveranties aan dat land toegestaan, op voorwaarde dat dit gas niet zou worden doorgeleverd aan de Bosnische Serviërs. Hongarije zal naar verwachting het VN-verzoek zeer kritisch bezien uit vrees de betrekkingen met Rusland te zeer onder druk te zetten.

In een periodiek rapport [redacted] over de economische situatie in "Joegoslavië" wordt geconstateerd dat de industriële productie in dat land een stijgende tendens vertoont, maar erg afhankelijk is van kredietverlening van de overheid. Deze is hiermee echter tot dusverre terughoudend om de inflatie (die wordt geschat op 5-8% per maand) niet verder aan te wakkeren. In het rapport wordt onderstreept dat ruim de helft van de Servische beroepsbevolking deelneemt aan de "grijze sector" van de economie, waarop de regering nauwelijks greep heeft. De officiële lonen blijven achter bij de inflatie, zodat de koopkracht van de bevolking nog steeds afneemt. Volgens het betreffende [redacted] rapport is er geen sprake meer van een acute economische noodsituatie in "Joegoslavië". De regering is echter op economische gronden wel gedwongen te streven naar opheffing van de sancties tegen het land.

Met betrekking tot die sancties meldt het [redacted] rapport dat de bereidheid van een aantal buurlanden van "Joegoslavië" om deze sancties na te leven, afneemt. Vooral Albanië maar ook Roemenië zijn steeds minder bereid of in staat tegen schendingen op te treden. Deze smokkel betreft met name brandstof en voedingsmiddelen; zo wordt onderstreept dat Albanië veel meer brandstof importeert dan voor eigen verbruik noodzakelijk is. Naast lokale misdadigersbendes uit deze landen lijkt de "Joegoslavische" georganiseerde misdaad zijn greep op deze smokkel te verstevigen. De vrees bestaat dat deze bendes na eventuele opheffing van de sancties hun activiteiten zullen verleggen naar de smokkel van verdovende middelen. Een aantal landen, met name Bulgarije, blijft verzoeken om internationale compensatie voor de als gevolg van de sancties tegen "Joegoslavië" geleden verliezen. Daarbij wordt sinds kort als argument niet alleen meer gewezen op de sociale en economische schade, maar ook op het feit dat de sancties leiden tot regionale instabiliteit. Vermoedelijk zal dit argument in de toekomst nog vaker worden gebruikt om deze pleidooien kracht bij te zetten.

Macedonië

Naar verluidt bestaat er tussen Griekenland en Macedonië een hoge mate van overeenstemming over verdere toenadering en een mogelijke opheffing van de Griekse blokkade aan de onderlinge grens. Het belangrijkste probleem zou nu echter zijn dat geen van beide partijen bereid is de eerste stap te zetten. Zoals bekend maakt Griekenland bezwaar tegen de benaming "Macedonië", die aanspraken op Grieks grondgebied zou inhouden, alsmede tegen het Macedonische gebruik van Grieks geachte staatsymbolen. Om die reden heeft het onder meer het grensoverschrijdende verkeer grotendeels stilgelegd en de opname van Macedonië in internationale instanties tegengewerkt. Er waren wel herhaaldelijk aanwijzingen dat Griekenland bereid is tot onderhandelingen, omdat de maatregelen tegen Macedonië de internationale positie van het land aantasten. Mogelijk heeft ook de vrees een rol gespeeld dat de blokkade de economische crisis in Macedonië die ook de etnische stabiliteit aantast, versterkt. Overigens heeft de Macedonische regering onlangs nog onderstreept ieder compromis met betrekking tot de naam van de republiek te blijven afwijzen. Onduidelijk is derhalve of inderdaad de basis is gelegd voor een compromis over de onderlinge problemen.